

Я.М. МАКАРЕНКО

Інститут ботаніки імені М.Г. Холодного НАН України
вул. Терещенківська, 2, м. Київ, 01601, Україна
ya_makarenko@ukr.net

РІДКІСНІ ДЛЯ УКРАЇНИ ВИДИ РОДІВ *LEPIOTA* ТА *MACROLEPIOTA* (*AGARICALES*) ІЗ БАСЕЙНУ р. ПСЕЛ

К л ю ч о в і с л о в а: агарикоїдні гриби, Agaricaceae, Лівобережний Лісостеп, Україна

Територію Лівобережного Лісостепу України загалом можна вважати відносно добре дослідженою в мікологічному плані. Так, мікобіоту східної частини регіону вивчали П.Є. Сосін (1946а, б), Р.В. Ганжа (1959; 1960а, б; 1970), А.С. Бухало (1962), південної — І.С. Беседіна (1991, 1993), а північної — К.К. Карпенко (2004, 2009). Однак майже не охопленими планомірними дослідженнями залишилися деякі райони, насамперед басейн р. Псел. Тому у 2012 р. ми розпочали вивчення видової різноманітності агарикоїдних грибів (*Agaricales* s.l., *Basidiomycota*) цієї території. До початку наших досліджень для Лівобережного Лісостепу було відомо понад 700 видів даної групи, серед них — дев'ять рідкісних представників родів *Lepiota* (Pers.) Gray і *Macrolepiota* Singer (*Agaricaceae*). З цих видів ми зібрали *L. castanea* Quél., *M. gracilentata* (Krombh.) Wasser і *M. mastoidea* (Fr.) Singer, а *L. cristata* (Bolton) P. Kumm. var. *cristata* та var. *felinoides* Bon, *L. erminea* (Fr.) P. Kumm., *L. felina* (Pers.) P. Karst., *L. magnispora* Murrill і *L. oreadiformis* Velen. повторно не були ви-

явлені. Водночас ми знайшли декілька видів даних родів, які раніше для Лівобережного Лісостепу не наводилися. Це *L. brunneoincarnata* Chodat et C. Martín, *L. subincarnata* J.E. Lange та *M. konradii* (Huijsman ex P.D. Orton) M.M. Moser.

Матеріалом для нашого дослідження стали зразки рідкісних видів грибів із родів *Lepiota* та *Macrolepiota*, зібрані протягом 2012—2013 рр. під час експедиційних виїздів у Шишацький і Великобагачанський райони Полтавської обл. Для ідентифікації зразків використовували ключі з визначників або спеціальних таксономічних обробок (Vaccar, 1980; Moser, 1983; Breitenbach, Kränzlin, 1995; Vellinga, 2001). Сучасні назви грибів узгоджено з номенклатурною базою даних «Index Fungorum» (The CABI..., 2008).

Нижче подана інформація про нові місцезнаходження рідкісних для України видів родів *Lepiota* і *Macrolepiota* з басейну р. Псел, а також карта їхнього поширення в регіоні (рисунок). Оскільки всі зразки зібрані на території Полтавської обл., то назва області в списку не наводиться.

© Я.М. МАКАРЕНКО, 2014

Нові місцезнаходження рідкісних для України видів родів *Lepiota* та *Macrolepiota* на території басейну р. Псел: а — *L. brunneoincarnata*, б — *L. castanea*, в — *L. subincarnata*, з — *M. gracilentata*, д — *M. konradii*, е — *M. mastoidea*

New records of *Lepiota* and *Macrolepiota* species, rare in Ukraine, in the basin of the Psel River: а — *L. brunneoincarnata*, б — *L. castanea*, в — *L. subincarnata*, з — *M. gracilentata*, д — *M. konradii*, е — *M. mastoidea*

***Lepiota brunneoincarnata* Chodat et C. Martín**

Шишацький р-н, с. Яреськи, сад, під *Ribes nigrum* L., на ґрунті, 15.09.2013.

Євразійсько-африканський вид. В Україні відомий із Донецького Лісостепу, Лівобережного злаково-лучного Степу, Гірського та Південного Криму (Вассер, 1980; Дудка та ін., 2004). У Європі трапляється дуже рідко (Vellinga, 2001). Занесений до «Червоної книги Польщі», категорія «V» — вразливий (Polish Red List, 2014).

***Lepiota castanea* Qué!**

Шишацький р-н, околиці с. Федунка, мішаний ліс, 21.09.2013.

Євразійсько-африканський вид. В Україні відомий тільки з Лівобережного Лісостепу (Вассер, 1980). У Червоному списку Ленінградської обл. (Росія) *L. castanea* відносять до категорії «R» — рідкісний (European ..., 2010).

***Lepiota subincarnata* J.E. Lange**

Шишацький р-н, околиці с. Яреськи, полезахисна лісосмуга, 21.09.2013.

Європейсько-азійський вид. В Україні відомий з Лівобережного злаково-лучного Степу та Лівобережного злакового Степу (Вассер, 1980).

***Macrolepiota gracilentata* (Krombh.) Wasser**

Шишацький р-н, околиці с. Федунка, сосновий ліс, 15.09.2013.

Космополітний вид. В Україні відомий із Карпат і Прикарпаття, Правобережного Полісся та Лівобережного Лісостепу (Вассер, 1980).

***Macrolepiota konradii* (Huijsman ex P.D. Orton) M.M. Moser**

Шишацький р-н, околиці с. Федунка, урочище «Берези», березові насадження віком 30—40 років, 21.09.2013; на південь від ст. Яреськи, березові насадження, 15.09.2012.

Європейсько-азійський вид. В Україні відомий із Правобережного злакового Степу (Вассер, 1980), Гірського та Південного Криму (Придюк, 2002; Дудка та ін., 2004; Саркіна, 2009). Занесений до «Червоного списку грибів Чехії» як вид, для якого недостатньо інформації («DD»), щоб установити категорію загрози (European ..., 2010).

***Macrolepiota mastoidea* (Fr.) Singer**

Великобагачанський р-н, східна околиця смт Велика Багачка, лівий берег р. Псел, заплашний ліс із *Populus allba* L., 08.09.2012.

Космополітний вид. В Україні відомий із Закарпаття, Лівобережного Лісостепу, Донецького злаково-лучного Степу (Трискиба і др., 2005), Гірського та Південного Криму (Вассер, 1980; Саркіна, 2002; Дудка та ін., 2004). Занесений до «Червоної книги Норвегії» як вид, стан якого близький до загрозливого (категорія «NT») (European ..., 2010).

Отже, в басейні р. Псел ми виявили нові місцезростання шести рідкісних для України видів грибів із родів *Lepiota* і *Macrolepiota*. Три з них — *L. brunneoincarnata*, *L. subincarnata* та *M. konradii* — знайдені вперше на території Лівобережного Лісостепу. Є велика ймовірність виявлення нових локалітетів для цих видів на території дослідженого регіону.

Автор висловлює щирю подяку *δ-ру* біол. наук, професору В.П. Гелюті за цінні поради при написанні повідомлення та канд. біол. наук, доценту І.С. Беседіній за постійну підтримку польових мікологічних досліджень.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Беседіна І.С.* Нові знахідки видів грибів порядку *Agaricales* s. l. України // Укр. ботан. журн. — 1991. — **48**, № 5. — С. 23—26.
- Беседіна І.С.* Агарикоїдні базидіоміцети Придніпровської низовини (в межах Лівобережного Лісостепу України) // Автореф. дис. ... канд. біол. наук. — Київ, 1993. — 24 с.
- Бухало А.С.* Микофлора лесов району середнього течения р. Ворсклы // Автореф. дис. ... канд. біол. наук. — Киев, 1962. — 17 с.
- Вассер С.П.* Флора грибов Украины. Агариковые грибы. — Киев: Наук. думка, 1980. — 328 с.
- Ганжа Р.В.* О шляпочных грибах и запасах съедобных грибов в сосновых лесах Полтавщины // Ботан. журн. — 1959. — **44**, № 2. — С. 168—169.
- Ганжа Р.В.* Шляпочные грибы буковых лесов долины р. Ворсклы // Ботан. журн. АН СССР. — 1960а. — **45**, № 5. — С. 758—764.
- Ганжа Р.В.* Гриби порядку *Agaricales* Заворсклянських суборів // Укр. ботан. журн. — 1960б. — **17**, № 5. — С. 491—495.
- Ганжа Р.В.* Матеріали мікрофлори та екології вищих базидіоміцетів у лісостугах Полтавщини // Укр. ботан. журн. — 1970. — **27**, № 5. — С. 582—586.
- Дудка І.О., Гелюта В.П., Тихоненко Ю.Я., Андріанова Т.В., Гайова В.П., Придюк М.П., Джаган В.В., Ісіков В.П.* Гриби природних зон Криму. — К.: Фітосоціоцентр, 2004. — 452 с.
- Карпенко К.К.* Нові та рідкісні для України види макроміцетів із північно-східної частини Лівобережного Лісостепу // Укр. ботан. журн. — 2004. — **61**, № 2. — С. 34—40.
- Карпенко К.К.* Гриби природоохоронних територій Сумської області. — Суми: ПП Вінниченко М.Д., 2009. — 199 с.
- Придюк М.П.* Нагрунтові базидіальні макроміцети букових лісів Кримського природного заповідника // Запов. справа в Україні. — 2002. — **8**, вип. 1. — С. 55—59.
- Саркіна І.С.* К изучению макромицетов Крымского природного заповедника // Заповедники Крыма. Биоразнообразие на приоритетных территориях: 5 лет после Гурзуфа: Матер. II Междунар. науч.-практ. конф. — Симферополь, 2002. — С. 221—224.
- Саркіна І.С., Миронова Л.П.* Особенности таксономического состава макромицетов Карадагского природного заповедника // Заповедники Крыма. Теория, практика и перспективы заповедного дела в Черноморском регионе: Матер. V Междунар. науч.-практ. конф. — Симферополь, 2009. — С. 225—230.
- Сосін П.Є.* Матеріали до екології та географії губчастих грибів на Україні // Наук. зап. Полтав. держ. пед. ін-ту. — 1946а. — **6**. — С. 92—109.
- Сосін П.Є.* Матеріали до флори родини *Boletaceae* на Україні // Ботан. журн. АН УРСР. — 1946б. — С. 64—72.
- Трискиба С.Д., Полохина И.И., Дьяков В.А.* Макромицеты нагорных дубрав национального природного парка «Святые Горы» // Промышлен. ботан. — 2005. — Вып. 5. — С. 221—227.
- Breitenbach J., Kränzlin F.* Fungi of Switzerland, Volume 4: Agarics (2nd Part). *Entolomataceae, Pluteaceae, Amanitaceae, Agaricaceae, Coprinaceae, Bolbitiaceae, Strophariaceae.* — Luzern, Switzerland: Mykologia, 1995. — 368 p.
- European Council for the Conservation of Fungi, 2010 — [http://www.wsl.ch/eccf/\(04.04.2014\)](http://www.wsl.ch/eccf/(04.04.2014))
- The CABI Bibliography of Systematic Mycology*, 2008 — <http://www.indexfungorum.org/Names/Names.asp> (18.03.2014)
- Moser M.* Keys to Agarics and Boleti (*Polyporales, Boletales, Agaricales, Russulales*). — London: R. Phillips, 1978. — 535 p.
- Polish Red List, 2014 — <http://www.grzyby.pl/czerwona-lista-skorowidz-lat.htm> (04.04.2014)
- Vellinga E.C.* Genus *Lepiota* // Flora Agaricina Neerlandica. — 2001. — **5**. — P. 85—108.

Рекомендує до друку
І.О. Дудка

Надійшла 25.05.2014 р.

Я.Н. Макаренко

Институт ботаники имени Н.Г. Холодного НАН Украины,
г. Киев

РЕДКИЕ ДЛЯ УКРАИНЫ ВИДЫ РОДОВ *LEPIOTA* И *MACROLEPIOTA* (*AGARICALES*) ИЗ БАСЕЙНА Р. ПСЁЛ

Приводятся сведения о распространении на территории бассейна р. Псёл (Левобережная Лесостепь Украины, Полтавская обл.) шести редких видов макромицетов, принадлежащих к родам *Lepiota* и *Macrolepiota* (*Agaricaceae, Basidiomycota*). Из них *L. brunneoincarnata*, *L. subincarnata* и *M. konradii* являются новыми для Левобережной Лесостепи, а *L. castanea*, *M. gracilentata* и *M. mastoidea* ранее уже отмечались для данного региона.

К л ю ч е в ы е с л о в а: агарикоидные грибы, Agaricaceae, Левобережная Лесостепь, Украина.

Ya.M. Makarenko

M.G. Kholodny Institute of Botany, National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv

RARE FOR UKRAINE SPECIES OF *LEPIOTA* AND *MACROLEPIOTA* (*AGARICALES*) FROM THE BASIN OF THE PSYOL RIVER

Information on distribution of six rare species of the genera *Lepiota* and *Macrolepiota* (*Agaricaceae, Basidiomycota*) in the basin of the Psyol river (Left-Bank Forest-Steppe of Ukraine, Poltava Region) is reported. Of them, *L. brunneoincarnata*, *L. subincarnata* and *M. konradii* are new for the Left-Bank Forest-Steppe; *L. castanea*, *M. gracilentata* and *M. mastoidea* have already been recorded in this region.

К e y w o r d s: agaricoid fungi, Agaricaceae, Left-Bank Forest-Steppe, Ukraine.